

CCBT

ILVO

Instituut voor Landbouw-,
Visserij- en Voedingsonderzoek

BioForum

SECTORORGANISATIE
BIOLANDBOUW
EN -VOEDING

BELEIDS- AANBEVELINGEN

SAMENWERKING IN
LIGHHOUSE BEDRIJVEN
VOOR DE BIOLOGISCHE VEEHOUDERIJ

AGENTSCHAP
LANDBOUW &
ZEEVISSERIJ

Deze beleidsaanbevelingen kwamen tot stand binnen het project 'Samenwerking met lighthouse bedrijven in de biologische dierlijke sector in Vlaanderen: verkennend onderzoek', uitgevoerd door CCBT, ILVO en Bioforum, met financiering van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij.

Binnen dit project werd reeds een 'Leidraad samenwerking in lighthouse bedrijven voor de biologische veehouderij en in on-farm onderzoek in het algemeen' opgemaakt voor veehouders, onderzoekers, en alle actoren in de Vlaamse veehouderij.

Auteurs: An Jamart², Carmen Landuyt³, Jo Bijttebier¹, Lieve De Cock¹, Sarah De Smet¹, Matthieu Frijlink¹, Liën Romeyns², Hilde Wustenberghs¹

1 Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO)

2 BioForum

3 Coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting Biologische Teelt (CCBT)

Digitale versie: www.ccbt.be, www.ilvo.vlaanderen.be, www.laebio.be, www.bioforum.be

Vermenigvuldigen en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld is: Jamart A., Landuyt C., Bijttebier J., De Cock L., De Smet S., Frijlink M., Romeyns L., Wustenberghs H. (2026) Beleidsaanbevelingen samenwerking in lighthouse bedrijven voor de biologische veehouderij. ILVO – LLAEBIO, BioForum, CCBT, Destelbergen, 9 p.

Plaats en datum van uitgifte: Destelbergen, Juni 2026

Depotnummer: D/2026/

BELEIDSAANBEVELINGEN IN HET KORT

Doelstelling en situering	1
Lighthouses uitgelicht	2
Wat is een lighthouse bedrijf?	2
Waarom lighthouses voor de Vlaamse biologische veehouderij?	3
Uitdaging 1: Gebrek aan onderzoeksinfrastructuur in alle deelsectoren van de Vlaamse biologische veehouderij	5
Advies 1: Maak de uitbouw van een netwerk van lighthouse bedrijven mogelijk voor onderzoek, monitoring en demonstratie in de biologische dierlijke productie	5
Uitdaging 2: Een netwerk van lighthouses vergt afstemming tussen de verschillende bedrijven en onderzoekers	6
Advies 2: Faciliteer en financier de coördinatie van het lighthouse netwerk.....	6
Uitdaging 3: Financiering van het lighthouse netwerk	6
Advies 3.1: Zorg voor structurele financiering van de lange termijn monitoring en demonstratie op lighthouse bedrijven	7
Advies 3.2: Creëer meer mogelijkheden voor projectmatige financiering van on-farm onderzoek op lighthouses.....	7
Uitdaging 4: Lighthouses hebben experimenteerruimte nodig	7
Advies 4: Zorg ervoor dat lighthouses gelijkaardige experimenteerruimte krijgen als onderzoeksinstellingen.....	7
Uitdaging 5: Het engagement van veehouders, onderzoekers en andere actoren in een lighthouse formaliseren	8
Advies 5.1: Stimuleer het neerschrijven van wederzijds engagement in een samenwerkingsovereenkomst.....	8
Advies 5.2: Formuleer richtlijnen voor de vergoedingen voor landbouwers, die in de samenwerkingsovereenkomst voorzien worden.....	8
Uitdaging 6: Het engagement van onderzoeksinstellingen, intermediairs en overheden formaliseren	9
Advies 6.1: Financier vervolgonderzoek naar de uitwerking van een stappenplan voor de opzet van een Vlaams netwerk van lighthouses	9
Advies 6.2: Faciliteer de opmaak en het onderschrijven van een structureel basisengagement voor het bio-lighthousenetwerk.....	9

Doelstelling en situering

Met dit adviesdocument willen CCBT, ILVO en BioForum bestuurders en beleidsmakers inspireren om gericht beleid te ontwikkelen dat het onderzoek voor de biologische veehouderij in Vlaanderen structureel versterkt. Vandaag ontbreekt het de biologische dierlijke sector immers aan voldoende werkingsmiddelen, infrastructuur en onderzoekscapaciteit binnen onderzoekcentra.

Achtergrond

De biologische landbouw vervult in Vlaanderen een voortrekkersrol bij de verdere verduurzaming van de landbouwsector. Minister van Landbouw Brouns erkent die rol en wil dat de biosector die positie ook de komende jaren kan blijven innemen. Daarom werd het '[Strategisch plan bio 2023-2027 Bio van boer tot bord: 5 x 5% Vlaamse ambities op maat](#)' uitgewerkt. Met dit plan draagt Vlaanderen bij aan de 'Farm to Fork'-strategie van de Europese Commissie, die o.a. bepleit dat tegen 2030 op 25% van het Europese areaal biologische productie gebeurt.

Eén van de ambities in het Vlaams Strategisch Plan is om de biologische dierlijke productie te laten groeien naar 5% van de omzetwaarde van de gezamenlijke dierlijke productie. Deze ambitie werd o.a. vertaald naar strategische doelstellingen (SD) 'Blijven investeren in onderzoek en kennis van de biologische productiemethode (SD4), 'Meer bio in de landbouwpraktijk' (SD3) en 'Bio blijft koploper in duurzaamheid' (SD5). Deze werden o.a. verder geconcretiseerd in operationele doelstelling 14 'Versterken van het Vlaams biokennisnetwerk als spil voor vraaggestuurd onderzoek'. Binnen deze doelstelling valt onder meer actie 4 'Uitbouw netwerk van lighthouse bedrijven voor de biologische dierlijke sector'.

Antwoord op deze doelstellingen

Lighthouse bedrijven kunnen hierin een belangrijke hefboom vormen. Het zijn representatieve landbouwbedrijven die naast hun reguliere activiteiten drie bijkomende functies vervullen: on-farm onderzoek, monitoring en demonstratie. Door als praktijklocaties voor biologisch veehouderijonderzoek te fungeren, bieden ze een antwoord op het tekort aan infrastructuur en versterken ze de samenwerking tussen onderzoekers en biologische veehouders. Zo creëren ze een meer gecoördineerde en langdurige basis voor innovatie en kennisopbouw in de sector.

Ons onderzoek toont aan dat, mits voldaan wordt aan een aantal randvoorwaarden, samenwerking tussen veehouders, onderzoekers en intermediairs in lighthouses inderdaad mogelijk en haalbaar is.

Uitdagingen en beleidsaanbevelingen

We identificeerden tijdens ons onderzoek zes uitdagingen voor het opstarten van lighthouses, die buiten de draagwijdte van de actoren in lighthouses liggen. Gericht beleid kan hierbij soelaas bieden. Daarom formuleerden we voor elk van de zes uitdagingen adviezen voor het beleid.

We zijn ervan overtuigd dat door deze adviezen om te zetten in gerichte acties, het beleid beter kan voldoen aan de strategische 5 x 5% Vlaamse ambities voor de biologische sector.

Lighthouses uitgelicht

Wat is een lighthouse bedrijf?

Lighthouses zijn praktijkbedrijven waar on-farm onderzoek, lange termijn monitoring en demonstratie samenkomen. Landbouwers, onderzoekers en andere actoren leren en experimenteren er samen in echte praktijkomstandigheden.

Lighthouse bedrijven combineren **drie functies**: on-farm onderzoek, monitoring en demonstratie. Verschillende actoren in het lighthouse kunnen deze functies in meer of mindere mate opnemen, maar **landbouwers** zijn steeds **volwaardige en actieve onderzoeks- en innovatiepartners**.

On-farm onderzoek: Experimenten worden uitgevoerd op landbouwbedrijven, in **echte praktijkomstandigheden**. Landbouwers kunnen in veel gradaties betrokken zijn, van enkel een locatie ter beschikking stellen tot actief meewerken in het opzetten, uitvoeren en analyseren van onderzoek en erover communiceren. Hoe meer zeggenschap landbouwers hebben in het onderzoeksproces, hoe beter het meestal afgestemd is op lokale behoeften en omstandigheden.

Monitoring: Gegevens van het bedrijf worden langdurig, eenvormig en systematisch verzameld, opgevolgd en geanalyseerd, ook buiten onderzoeksprojecten. **Continue, vergelijkbare lange-termijn gegevens** hebben beleids- en onderzoekswaarde. Bv. om inzicht te krijgen in effecten van management op de dieren, hun productie en de omgeving, die vaak pas over langere tijd zichtbaar worden. Monitoring legt een basis van historische data waarop toekomstige projecten kunnen voortbouwen.

Demonstratie: Het bedrijf **demonstreert mogelijkheden** voor biologische veeteelt en fungeert als **leeromgeving**. De landbouwer deelt kennis en ervaringen met collega-landbouwers, onderzoekers, adviseurs en andere actoren die samen kunnen leren en kennis uitwisselen. De kracht van on-farm demonstraties ligt in hun geloofwaardigheid en herkenbaarheid doordat ze plaatsvinden in een realistische praktijkcontext.

Netwerk van lighthouses

Het beoogde netwerk voor Vlaanderen omvat meerdere lighthouses, bij voorkeur met meerdere bedrijven uit de verschillende subsectoren, verschillende bedrijfstypes en voldoende regionale spreiding. De communicatie en afstemming tussen deze bedrijven en de verschillende actoren gebeurt door een **coördinator**, als centraal aanspreekpunt en facilitator.

Waarom lighthouses voor de Vlaamse biologische veehouderij?

Lighthouse bedrijven voor de biologische dierlijke sector in Vlaanderen kunnen een **antwoord bieden op het gebrek aan infrastructuur voor biologisch veehouderij-onderzoek**. Ze kunnen de samenwerking tussen onderzoekers, biologische veehouders en eventuele andere actoren versterken en die samenwerking een meer gecoördineerde en structurele basis geven.

Traditioneel landbouwonderzoek gebeurt in onderzoeksinfrastructuren en verloopt vaak top-down: wetenschappers bepalen onderwerpen, proefopzet, en vertaling van onderzoeksresultaten naar de praktijk. De rol van landbouwers beperkt zich veelal tot het opnemen van de ontwikkelde oplossingen. In lighthouse onderzoek (en in het betere on-farm onderzoek) zijn **landbouwers bottom-up betrokken in elke fase**, van probleemstelling, planning, testen, evaluatie, tot communicatie. Dit biedt een grote meerwaarde voor de sector, voor landbouwers en voor onderzoekers.

Meerwaarde voor de biosector

- Door praktijkervaring en feedback van landbouwers systematisch mee te nemen, ontstaan oplossingen die beter aansluiten bij de behoeften, verwachtingen en mogelijkheden van landbouwers. Dit vergroot de **geloofwaardigheid, relevantie en adoptie van de resultaten**.
- Door bedrijven gedurende meerdere jaren op te volgen (monitoring) en de impact van innovatieve praktijken te meten, kunnen **langetermijneffecten zichtbaar** gemaakt worden.
- On-farm demonstraties vormen een **unieke leeromgeving** in een realistische omgeving, wat getoonde oplossingen geloofwaardiger maakt. Innovaties worden tastbaar en bespreekbaar met collega's ('peer-to-peer' leren), onderzoekers, adviseurs en burgers.
- In echte praktijkomstandigheden, kunnen niet alleen technische, maar ook economische, sociale en organisatorische factoren mee in rekening gebracht worden.
- Lighthouses verkleinen zo de kloof tussen wetenschap, beleid en sector, en zorgen voor erkenning van duurzame landbouwmodellen.

Meerwaarde voor onderzoekers

- On-farm onderzoek kan uitgevoerd worden in verschillende bio-bedrijfscontexten of in situaties die moeilijk te simuleren zijn.
- De geïnterviewde onderzoekers zien grote voordelen in lange termijn samenwerking omdat dit zorgt voor **meer continuïteit** in het bio-onderzoek. Nieuwe onderzoeksvragen ontstaan immers vaak uit voorgaande projecten en lighthouses bieden de kans om voort te bouwen op bestaande samenwerking.
- Lighthouses bieden kansen voor **meer systemisch onderzoek**, waar inzichten en geleerde lessen uit verschillende onderzoeken samengebracht kunnen worden.
- De investerings- en onderhoudskosten van onderzoeksinfrastructuur wordt vermeden of kan gedeeld worden met landbouwers.
- (Netwerken van) lighthouses vormen een meerwaarde in projectaanvragen, niet alleen als onderzoeksinfrastructuur, maar ook omdat de samenwerking tussen onderzoek en praktijk al bewezen is. Daardoor verhogen ze de geloofwaardigheid van voorstellen en de kans op (internationale) onderzoeksfinanciering.

Meerwaarde voor veehouders

- De geïnterviewde veehouders zien in samenwerking met onderzoekers mogelijkheden om **meer praktijkgericht onderzoek** te stimuleren en meer probleemoplossend te kunnen werken.
- Er is een sterke behoefte aan **lange-termijn onderzoek/monitoring**, zeker voor de biologische landbouw, omdat de effecten van bepaalde processen pas zichtbaar worden op lange termijn.
- In lange termijn monitoring zien ze kansen om de meerwaarde van bio, bv. op vlak van biodiversiteit, te onderbouwen.
- Landbouwers krijgen meer kansen om **eigen hypothesen te testen**.
- Door samen experimenten op te zetten met onderzoekers, krijgen deze experimenten een meer gestructureerde en wetenschappelijk onderbouwde opzet.
- Tegelijkertijd profiteren landbouwers van directe toegang tot wetenschappelijke expertise.

Waarom een netwerk van lighthouses?

Een netwerk van lighthouse bedrijven weerspiegelt de diverse praktijksituaties en contexten van de biologische veehouderijbedrijven in Vlaanderen. Zo zoeken we bv. naar voldoende regionale spreiding, enerzijds om de verschillende bodemtypes in Vlaanderen mee te nemen, die een grote invloed hebben op de voederproductie, anderzijds om voldoende nabijheid te voorzien voor andere landbouwers in functie van de demonstratiefunctie van lighthouse bedrijven.

Binnen het netwerk is het de bedoeling dat de lighthouse veehouders, de onderzoekers, intermediairs en eventueel... op regelmatige basis uitwisselen met focus op de functies van lighthouses, d.i. uitwisselen over de aanpak en uitvoering van onderzoek, monitoring en demonstratie. Met hun resultaten en demonstraties zijn ze aanvullend en ondersteunend aan de Biobedrijfsnetwerken en de volledige biologische veehouderij.

Meerwaarde voor alle actoren

- Elk bedrijf voegt extra ervaring en data toe, waardoor patronen zichtbaar worden die ook voor andere bedrijven, onderzoek en beleid interessant kunnen zijn.
- In een netwerk kunnen de lighthouse landbouwers elkaar blijven ondersteunen, motiveren en inspireren. Dat kan zorgen voor sterkere resultaten en betere verspreiding ervan.
- Netwerken houden landbouwers gemotiveerd in langdurige onderzoeksprojecten.
“Een netwerk zal echt helpen... boeren motiveren en inspireren elkaar.”
- Vlaamse bio-veehouders zien het netwerk als een kans om diepgaand kennis uit te wisselen, te leren van elkaars successen en mislukkingen (nog sterker dan in de BioBedrijfsNetwerken), om kennis en ervaringen duurzaam vast te leggen en door te geven, en de afstand tussen onderzoek en praktijk te verkleinen.

Een voorbeeld van een netwerk van lighthouses is het Global Network of Lighthouse Farms. Dit netwerk brengt zeer diverse landbouwbedrijven en voedsellandschappen uit de hele wereld samen, die radicale oplossingen hebben gevonden voor de huidige uitdagingen op het gebied van duurzaamheid. Het netwerk wordt gecoördineerd door Universiteit Wageningen, die daarbij zwaar inzet op het opbouwen van een ‘gemeenschap van lighthouses’, met regelmatige ontmoetingen, cross visits, WhatsApp groepen, enz. om een intensief leernetwerk te creëren tussen lighthouses.

“Zulke relaties zijn investeringen die de samenwerking op lange termijn versterken.”

Uitdaging 1:

Gebrek aan onderzoeksinfrastructuur in alle deelsectoren van de Vlaamse biologische veehouderij

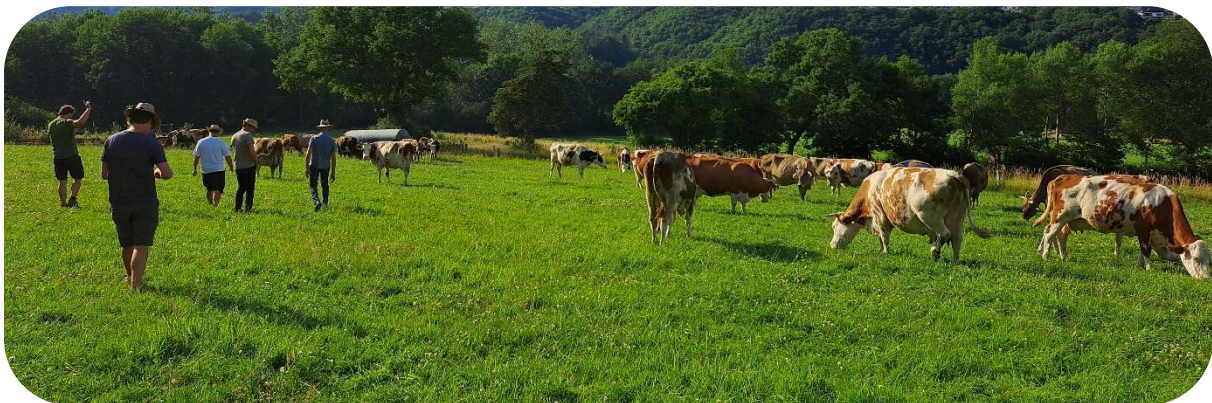
Om de groeiambitie van 5% omzetwaarde van de biologische dierlijke productie te behalen, heeft de biologische veehouderijsector meer specifieke kennis en onderzoek nodig. Het huidige onderzoek voor de biologische dierlijke sector kampt echter met een structureel tekort aan aangepaste onderzoeksinfrastructuur en werkingsmiddelen. Hierdoor ontbreekt een duurzame en structurele basis binnen relevante onderzoekscentra. Noch bij de praktijkcentra, noch bij de instellingen voor fundamenteel en toegepast onderzoek is aangepaste onderzoeksinfrastructuur voor de biologische productie aanwezig.

Ons onderzoek toont aan dat een netwerk van lighthouse bedrijven een antwoord kan bieden op het tekort aan infrastructuur voor onderzoek, monitoring en demonstratie. Het kan bovendien samenwerking tussen onderzoekers en biologische veehouders versterken. Zo kan het een gecoördineerde en langdurige basis voor innovatie en kennisopbouw in de sector creëren.

We streven daarom naar een netwerk van lighthouse bedrijven, dat de diverse praktijksituaties en contexten van de biologische veehouderijbedrijven in Vlaanderen weerspiegelt. Bij de opstart van dit netwerk kan prioritair ingezet worden op melkvee- en varkensbedrijven, voortbouwend op de ervaring uit de bestaande intensieve samenwerking met onderzoeksinstellingen. Op de middellange termijn is een uitbreiding naar andere deelsectoren aangewezen. In de pluimveehouderij zorgt het risico op vogelgriep wel voor terughoudendheid. Tegelijk is er bv. zeker vraag naar lighthouse onderzoek, monitoring en demonstratie vanuit de vleeskippenhouders met mobiele stallen. Ondersteuning, financiering en eventuele regelgeving rond lighthouses ontbreekt momenteel echter nog.

Advies 1: Maak de uitbouw van een netwerk van lighthouse bedrijven mogelijk voor onderzoek, monitoring en demonstratie in de biologische dierlijke productie

- Creëer een context en ondersteun de evolutie naar een netwerk van minstens twee bedrijven per deelsector, met voldoende diverse bedrijfscontexten (bv. meer intensieve en meer extensieve bedrijven) en met voldoende geografische spreiding binnen Vlaanderen.
- Start op korte termijn met de deelsectoren melkveehouderij en varkenshouderij.
- Bied aan de lighthouse bedrijven continuïteit van samenwerking voor minstens 5 jaar (zoals bij de demobedrijven van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij), met een tussentijdse evaluatie en mogelijkheid tot herziening van de samenwerkingsovereenkomst.

Uitdaging 2:

Een netwerk van lighthouses vergt afstemming tussen de verschillende bedrijven en onderzoekers

De uitbouw van een netwerk van lighthouse bedrijven binnen de biologische veehouderij brengt een toenemende complexiteit met zich mee op vlak van afstemming tussen betrokken actoren. Zodra meerdere onderzoeken of monitoringsactiviteiten op één lighthouse bedrijf plaatsvinden ontstaat de nood aan een **centraal aanspreekpunt** of coördinator. Als er een netwerk van lighthouses ontstaat, is een coördinator onontbeerlijk. Hij/zij spreekt de taal van zowel onderzoekers als landbouwers, is het rechtstreekse aanspreekpunt voor de lighthouse veehouders en onderzoekers, faciliteert het vinden van relevante projectideeën, proef-/monitoringsopzetten en financieringskanalen. Daarnaast zorgt de coördinator voor de onderlinge afstemming van de verschillende onderzoeks- en monitoringsactiviteiten en verzorgt hij/zij de interne communicatie binnen het netwerk van lighthouse bedrijven en kan hij/zij (een deel van) de communicatie naar buiten op zich nemen.

Deze laatste functie van 'kennisbemiddelaar' tussen de lighthouses, de onderzoekers en de hele biologische veehouderijsector zal op termijn alleen belangrijker worden. De coördinator capteert immers als eerste de resultaten van de verschillende onderzoeken en monitoringsactiviteiten op de lighthouse bedrijven en kan deze zo op een gecoördineerde manier naar buiten brengen.

Advies 2: Faciliteer en financier de coördinatie van het lighthouse netwerk

- Bed de rol van coördinator structureel in bij de uitbouw van een netwerk van lighthouse bedrijven voor de biologische dierlijke productie.
- Voorzie fondsen voor loon- en werkingskosten voor de coördinator, en/of
- integreer deze rol in het takenpakket van een bestaande organisatie.

Uitdaging 3:

Financiering van het lighthouse netwerk

Lighthouse landbouwers stellen hun bedrijf en tijd ter beschikking ten voordele **van de hele sector**. Lighthouse bedrijven maken het mogelijk om nieuwe ideeën te testen in echte praktijkomstandigheden. Ze zijn tegelijk een plek voor onderzoek, langetermijnmonitoring en kennisdeling. Zo dragen ze bij aan innovatie die zowel wetenschappelijk onderbouwd als praktisch relevant is.

Het lighthouse concept vertrekt vanuit de noodzaak van en **gelijkwaardigheid tussen academische en praktijkkennis**. Deze gelijkwaardigheid dient niet enkel inhoudelijk, maar ook **financieel erkend** te worden. Een correcte vergoeding van landbouwers is een vorm van **respect** voor hun aandeel in onderzoek, monitoring of demonstratie vergoed worden.

Monitoring vergt een langdurige en continue inspanning van de lighthouse bedrijven en onderzoekers om systematisch gegevens te verzamelen. Enkel dan kunnen betrouwbare, stabiele, vergelijkbare lange-termijn gegevensreeksen opgebouwd en geïnterpreteerd worden, die waardevolle onderzoeksdata vormen en als een basis kunnen dienen waarop toekomstig onderzoek kan

voortbouwen. Deze monitoring heeft dan ook een **structurele financiering** nodig voor een langere periode (minstens vijf jaar)

Hetzelfde geldt voor **demonstratie-activiteiten**, waar ook een langdurig engagement van de lighthouse bedrijven, onderzoekers en intermediairs noodzakelijk is. Dit is vergelijkbaar met het bestaande model van demonstratiebedrijven van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij voor de gangbare akkerbouw.

On-farm onderzoek daarentegen kan in principe uitgevoerd worden met projectmatige financiering op kortere termijnen, afhankelijk van het onderwerp en het financieringskanaal. In de praktijk, stoten we hier echter op de beperking dat sommige financieringskanalen (o.a. VLAIO LA-trajecten) enkel onderzoeksinstellingen en adviesbureaus kunnen financieren met hun onderzoeksbudgetten. Vergoedingen aan de landbouwers voor onderzoek op bedrijven wordt als bedrijfssteun aanzien, wat de inzet van lighthouse bedrijven bemoeilijkt als ook de landbouwer betaald wordt.

Advies 3.1: Zorg voor structurele financiering van de lange termijn monitoring en demonstratie op lighthouse bedrijven

- Neem in de uitvoering van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) een maatregel op voor structurele basisfinanciering van monitoring en demonstratie op lighthouse bedrijven. Deze dient te voorzien in
 - Vergoeding voor het verzamelen (veehouder) en het verwerken (onderzoeker) van gegevens op lange termijn;
 - Vergoeding voor demonstraties door veehouders en onderzoekers
 - Vergoeding/mandaat voor de coördinatie van het netwerk (zie advies 1)
- Voorzie een overgangsbudget tot het nieuwe GLB in werking treedt.

Advies 3.2: Creëer meer mogelijkheden voor projectmatige financiering van on-farm onderzoek op lighthouses

- Maak het mogelijk dat of herzie bestaande projectfinanciering (EIP, demo, VLAIO, ...), zodat ze optimaal benut kan worden binnen de lighthouse context zodat ook de bijdrage van de veehouder aan het onderzoek gefinancierd kan worden en/of de veehouder volwaardige partner kan zijn in projecten.

Uitdaging 4:

Lighthouses hebben experimenteerruimte nodig

Onderzoek op een lighthouse bedrijf wordt gelijkwaardig aanzien als onderzoek in de context van een onderzoeksinstelling. Het is dan ook belangrijk dat lighthouses gelijkaardige experimenteerruimte krijgen als onderzoeksinstellingen. Zo moet het ook voor lighthouses mogelijk worden om uitzonderingen op geldende reglementering aan te vragen als men wil experimenteren met (nog) niet toegelaten additieven, reststromen, e.d.

Advies 4: Zorg ervoor dat lighthouses gelijkaardige experimenteerruimte krijgen als onderzoeksinstellingen

- Maak het mogelijk dat uitzonderingen op geldende regelgeving voor lighthouse bedrijven op dezelfde manier aangevraagd kunnen worden als voor onderzoeksinstellingen.

Uitdaging 5:

Het engagement van veehouders, onderzoekers en andere actoren in een lighthouse formaliseren

Vanuit ons onderzoek formuleerden we aanbevelingen voor samenwerking in een lighthouse context voor veehouders, onderzoekers en andere actoren in de Vlaamse veehouderij. We deden dit voor alle fasen in onderzoek of monitoring. Eén van de belangrijkste aanbevelingen is om duidelijke en gedragen afspraken te maken voor elke fase en deze ook neer te schrijven in een samenwerkingsovereenkomst, die het wederzijds engagement bevestigt en de samenwerking structureert.

Een goed doorgesproken samenwerkingsovereenkomst geeft rust in het onderzoek, de monitoring en de demonstratieactiviteiten. Ze hoeft niet uitgebreid of juridisch zwaar te zijn. Een praktisch en transparant afsprakenkader volstaat vaak.

We stellen onderstaande structuur voor als basis voor zo'n samenwerkingsovereenkomst:

1. **Doel van het project:** beschrijving van de vraagstelling en de doelstellingen.
2. **Betrokken partners:** landbouwbedrijf, onderzoeksinstelling, sectororganisatie of intermediair, eventuele andere actoren (dierenarts, adviseur, ...).
3. **Duur van de samenwerking:** start- en einddatum, voorwaarden waaronder de samenwerking eventueel stopgezet kan worden, afspraken over eventuele verlenging.
4. **Rollen en verantwoordelijkheden:** taken van elke partner uitgeschreven.
5. **Bioveiligheid:** regels die gelden op het bedrijf en afspraken voor bezoekers.
6. **Planning en praktische afspraken:** aantal en timing van bezoeken of metingen, praktische afspraken op het bedrijf.
7. **Dataverzameling, -opslag en -gebruik:** welke, hoe opgeslagen, wie heeft toegang, hoe gebruikt.
8. **Communicatie en resultaten:** terugkoppeling, publicaties en demo's, rol en/of erkenning van de landbouwer in communicatie.
9. **Financiële afspraken:** vergoeding voor deelname, extra werk of investeringen.

Wat het bedrag van de financiële vergoeding voor landbouwers betreft, stelden we een grote variatie vast tussen onderzoeksinstellingen en projecten. Meer afstemming en verduidelijking zou welkom zijn.

Advies 5.1: Stimuleer het neerschrijven van wederzijds engagement in een samenwerkingsovereenkomst

- De samenwerkingsovereenkomst kan gebaseerd zijn op de omschrijving in de 'Leidraad samenwerking in lighthouse bedrijven voor de biologische veehouderij en in on-farm onderzoek in het algemeen'.
- Maak in onderzoeksprojecten het hebben van een samenwerkingsovereenkomst een voorwaarde, zoals bv. ook een Data Management Plan een voorwaarde is.

Advies 5.2: Formuleer richtlijnen voor de vergoedingen voor landbouwers, die in de samenwerkingsovereenkomst voorzien worden

- Faciliteer overleg tussen de Vlaamse onderzoeksinstellingen, de sectororganisatie voor de Vlaamse biolandbouw (BioForum), het coördinatiecentrum praktijkgericht onderzoek en voorlichting biologische teelt (CCBT) en andere belanghebbenden, om te komen tot afstemming van de vergoedingen voor landbouwers in on-farm onderzoek.

Uitdaging 6:

Het engagement van onderzoeksinstituten, intermediairs en overheden formaliseren

Het lange termijn engagement van zowel landbouwers als onderzoekers is slechts mogelijk als ook de onderzoeksinstituten, de sectororganisaties en de bevoegde overheden zich structureel engageren om on-farm onderzoek, monitoring en demonstratie binnen een netwerk van lighthouse bedrijven te ondersteunen.

Vandaag is dit engagement vaak projectmatig en tijdelijk, terwijl de werking van lighthouse bedrijven net nood heeft aan continuïteit en structurele verankering op lange termijn.

Het afgelopen onderzoek geeft echter nog onvoldoende gedetailleerd inzicht in de rolverdeling, de verantwoordelijkheden en de manier van samenwerking tussen Vlaamse intermediairs, onderzoeksinstituten en eventuele andere actoren in een netwerk van lighthouse bedrijven. Daarom is verder onderzoek naar de uitwerking en de exacte taken en rolverdeling nodig.

Advies 6.1: Financier vervolgonderzoek naar de uitwerking van een stappenplan voor de opzet van een Vlaams netwerk van lighthouses

- Maak budget vrij voor vervolgonderzoek, bv. vanuit het Strategisch Plan Biologische Landbouw.

Advies 6.2: Faciliteer de opmaak en het onderschrijven van een structureel basisengagement voor het bio-lighthousenetwerk

- Faciliteer overleg tussen alle Vlaamse onderzoeksinstituten, de sectororganisatie voor de Vlaamse biolandbouw (BioForum), het Coördinatiecentrum Praktijkgericht onderzoek en voorlichting Biologische Teelt (CCBT), het Living Lab Agro-Ecologie en Biologische Landbouw (LLAEBIO) en andere belanghebbenden, om te komen tot een formeel engagement richting een netwerk van lighthouse bedrijven.
- Faciliteer het onderschrijven van een engagementsverklaring tussen:
 - Onderzoeksinstituten (proefcentra, ILVO, universiteiten, hogescholen, ...);
 - BioForum en CCBT;
 - De bevoegde overheden (Vlaamse overheid, provincies, ...)

